

LATVIEŠU VALODA

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs (1. variants)

Atbildīgā par izdevumu Aiva Neimane

ISEC redakcija

Satura rādītājs

Ievads.....	2
Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi.....	3
Mācību saturs.....	4
Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks	6
10. klase	6
11. klase	12
12. klase	18
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	23
Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums	25
Mācību līdzekļi	25
Mācību metodes.....	26

Ievads

Izglītības satura un eksaminācijas centra izstrādātais Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Latviešu valoda” programmas paraugs (turpmāk – programma) veidots atbilstoši Latvijas Republikas Vispārējās izglītības likumam un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” 1. pielikumam “Latviešu valoda. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts”.

Programma ir vispārējās vidējās izglītības programmas sastāvdaļa, kuru veido mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, mācību saturs, mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni, mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums.

Piedāvātajai programmai ir ieteikuma raksturs. Pedagoģs var tematiskajā plānojumā konkretizēt un papildināt šīs programmas mācību saturu, tā apguves secību, mācību sasniegumu metodiskos paņēmienus, mācību līdzekļu un metožu uzskaitījumu. Pedagoģam ir tiesības veidot arī savu mācību priekšmeta programmu.

Programma veidota, lai turpinātu pamatzglītības standartā ietvertās pamatnostādnes, uzsverot komunikatīvās un valodas un sociokultūras kompetenču attīstīšanu. Izglītojamie vispārējās vidējās izglītības apgūvē pilnveido šīs kompetences, akcentējot dažādas problēmsituācijas valodas apgūvē. Programma veidota, ievērojot nozīmīgas cilvēka attīstības izpausmes – radošumu, darbību.

Mācību priekšmeta specifika veiksmīgi ļauj izmantot starppriekšmetu saikni, īpaši mācību priekšmetu “Literatūra”, “Kulturoloģija”, “Latvijas un pasaules vēsture”, “Psiholoģija”, “Politika un tiesības” faktus latviešu valodas apgūvē.

Īstenojot programmu, izmantojamas caurviju tēmas par patriotismu pret dzimto zemi, kultūras procesiem, karjeras izglītību un toleranci.

Programmas īstenošana sekmē kompetenta valodas lietotāja veidošanos, kas

- apzinās valodu kā tautas vērtību, respektē tās normas;
- apzinās un izmanto savas valodiskās prasmes;
- uztver valodu kā paštēla būtisku sastāvdaļu;
- pārzina valodas līdzekļu specifiku;
- prot izmantot valodas līdzekļus atbilstoši saziņas situācijai savas tautas kultūrā un multikulturālā sabiedrībā.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Pilnveidot izglītojamā prasmi kompetenti lietot latviešu literāro valodu saziņā, mūžizglītībā un starpkultūru dialogā.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Padziļināt zināšanas par valodas sistēmu un pilnveidot prasmi lietot valodas līdzekļus.

Pilnveidot valodas prasmes un spēju īstenot savu un uztvert citu autoru komunikatīvo nolūku dažādās saziņas situācijās.

Padziļināt izpratni par latviešu valodas lomu daudzkultūru sabiedrībā.

Mācību saturs

10.klase	11.klase	12.klase
Komunikatīvā un valodas kompetence		
<p>Valoda – domāšanas, izziņas, saziņas līdzeklis. Valodas saziņas funkcija.</p> <p>Starppersonu, grupu un publiskā saziņa. Mutvārdu un rakstveida saziņa. Privātā un oficiālā saziņa.</p> <p>Teksts kā komunikatīva vienība. Teksta autora komunikatīvais nolūks. Teksta uztvere un sapratne. Zemteksts.</p> <p>Klausīšanās, lasīšanas, runāšanas un rakstīšanas paņēmieni.</p> <p>Informācijas avoti, to izvērtējums. Informācijas ieguve un apstrāde. Intervija, aptauja. Informācijas pieraksta veidi.</p>	<p>Diskusija. Tās plānošana, organizēšana, izvērtēšana. Diskusijas kultūra.</p> <p>Publiskā runa. Publiskās runas veidi. Runas plānošana. Publiskā uzstāšanās. Verbālo un neverbālo līdzekļu izvēle diskusijā un publiskajā runā.</p>	<p>Saziņas psiholoģiskie, sociālie un valodiskie aspekti.</p> <p>Veiksmīga saziņa. Tās veicinātāji un kavētāji.</p> <p>Valoda – ietekmēšanas līdzeklis. Plašsaziņas līdzekļu valoda.</p>
<p>Valodas funkcionālie stili – sarunvaloda.</p> <p>Sarunvalodas stila morfoloģisko, leksisko un sintaktisko īpatnību analīze.</p>	<p>Valodas funkcionālie stili – zinātniskais stils, publicistiskais stils.</p> <p>Zinātniskā un publicistiskā stila morfoloģisko, leksisko un sintaktisko īpatnību analīze.</p> <p>Tēzes, referāts, pētnieciskais darbs.</p>	<p>Valodas funkcionālie stili – lietišķais stils, daiļliteratūras stils.</p> <p>Valodas funkcionālo stilu morfoloģisko, leksisko un sintaktisko īpatnību analīze.</p> <p>Lietišķais stils. CV un motivācijas vēstule.</p>
<p>Vārds. Vārda fonētiskais, morfoloģiskais un leksiskais aspekts. Ortoēpija un ortogrāfija. Galvenās literārās normas.</p> <p>Teksts – valodas vienība. Teksta struktūra. Teksta plānošana un veidošana. Argumentācija tekstā. Argumentētā eseja. Teksta pilnveidošana.</p>	<p>Leksikas sistēma lietojuma un cilmes aspektā. Dažādu vārdšķiru un sintaktisko konstrukciju leksikostilistiskais lietojums.</p> <p>Latviešu valodas normas stilistikā.</p>	<p>Teikums – teksta vienība.</p> <p>Teikuma un teksta sintakse. Interpunkcija.</p> <p>Valodas līdzekļu mērķtiecīga izvēle un izmantošana tekstā.</p>

10.klase	11.klase	12.klase
Sociokultūras kompetence		
<p>Valoda un personības identitāte</p> <p>Valodas funkcionalitāte. Valoda un runa.</p> <p>Valodas mainība un attīstība.</p> <p>Literārā valoda un dialekti. Valodas kultūra.</p>	<p>Valoda un etniskā un kultūras identitāte.</p> <p>Latviešu valodas nozīme multikulturālā sabiedrībā un starpkultūru dialogā.</p> <p>Valodas politika Latvijā.</p> <p>Valsts valoda un dzimtā valoda.</p> <p>Personīgā un valsts atbildība valodas saglabāšanā.</p>	<p>Valoda – cilvēces kultūras mantojums, vērtība.</p> <p>Valoda un personības identitāte.</p>

Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks

Sasniedzamais rezultāts mācību satura apguves laikā, kas raksturo izglītojamo attieksmes, norādīts slīprakstā.

10. klase

1. Galveno pamatizglītības kursā apgūto jautājumu atkārtojums (8% no kopējā mācību stundu skaita)

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Zina un ievēro galvenās ortogrāfijas normas. Saskata un pareizi atdala tiešo runu, citātu, dažāda veida teikumus, sintaktiskās konstrukcijas: vienlīdzīgus teikuma locekļus, savrupinājumus, iespraudumus, atkārtotus teikuma locekļus (atkārtojums, atbilstoši izglītojamo vajadzībām). Ievēro galvenās interpunkcijas normas.	

2. Valoda – saziņas galvenais līdzeklis (20% no kopējā mācību stundu skaita)

2.1. Valodas funkcionalitāte, valoda un runa

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Izprot valodas būtību, funkcijas un valodas formas (runas, rakstu).	Apzinās valodas īpatnības dažādos sociālajos slāņos, grupās, valodas paveidos. Veido savu individuālo runas stilu.

2.2. Saziņas veidi: starppersonu, grupu, publiskā saziņa. Mutvārdu un rakstveida saziņa. Oficiālā un privātā saziņa

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Novērtē adresātu, ievēro viņa intereses un vajadzības saziņas situācijās. Mērķtiecīgi piedalās dažāda veida rakstveida un mutvārdu saziņā (jautā, atbild, apspriež, izvirza problēmas, argumentē, papildina, vērtē utt.).	Apzinās atšķirības vārdiskās saskarsmes kultūrā starp dažādām tautām, sociāliem slāņiem, paaudzēm, grupām, <i>ievēro toleranci</i> . Apzinās runas etiķeti oficiālās un publiskās saziņas situācijās.

2.3. Sarunvaloda – viens no valodas funkcionālajiem stiliem

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Apzinās sarunvalodas, literārās un neliterārās valodas robežas. Novērtē un izvēlas saziņas situācijai piemērotus valodas līdzekļus. <i>Vērtē savu un citu sarunvalodu noteiktā situācijā.</i>	Ievēro runas kultūras un saskarsmes normas valoddarbībā.

3. Vārds – valodas vienība (27% no kopējā mācību stundu skaita)

3.1. Vārda leksiskais aspekts. Vārda daudznozīmība – pamatnozīme un atvasinātā nozīme, tiešā un pārnestā nozīme. Vārda ekspresivitāte. Sinonīmi, antonīmi, homonīmi. Vārdnīcas loma vārda leksiskās nozīmes izpratnē

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Spēj atšķirt kontekstā vārda nozīmes, skaidrot tās, izmantojot sinonīmus un antonīmus.</p> <p>Izvēlas kontekstam atbilstošāko vārdu vai vārda nozīmi, precizē to.</p> <p>Apzinās sinonīmu, antonīmu un homonīmu nozīmi valodas bagātināšanā un niansēšanā.</p> <p>Zina vārdnīcu veidus, to izveides principus, prot izmantot dažāda veida vārdnīcas atbilstoši mērķim.</p> <p><i>Bagātina savu vārdu krājumu.</i></p>	<p>Prot skaidrot un saskatīt vārda kulturoloģisko un leksisko informāciju.</p>

3.2. Vārda fonētiskais aspekts. Skaņu sistēma – patskaņi, divskaņi, līdzskaņi. Pozicionālās skaņu pārmaiņas. Vēsturiskās skaņu pārmaiņas. Ortoēpija – vārda izruna, uzsvars, intonācija

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Spēj novērtēt pozicionālo un vēsturisko skaņu pārmaiņu ietekmi uz vārdu pareizrakstību, izvēlēties gramatiski pareizo vārda rakstības variantu.</p> <p>Izprot ortoēpijas kā zinātnes uzdevumus un principus.</p> <p>Izrunā un raksta vārdus atbilstoši literārās valodas normām, apzinās savas valodas atkāpes no normām un apzināti labo tās.</p>	<p>Saskata latviešu valodas skaņu sistēmas, literārās izrunas savdabību.</p>

3.3. Vārda morfoloģiskais aspekts. Vārdšķiru gramatiskās kategorijas, to nozīme kulturālas runas un rakstu izveidē. Ortogrāfija. Vārdšķiru galvenie pareizrakstības nosacījumi

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Ir izpratne par vārdšķiru sistēmu latviešu valodā.</p> <p>Izprot vārdšķiru lietojumu un to savstarpējās sakarības saziņā.</p> <p>Zina vārddarināšanas principus latviešu valodā, veido vārdus un vārdu formas, izmantojot daudzveidīgus vārddarināšanas un formu veidošanas paņēmienus.</p> <p>Skaidro vārda gramatisko nozīmi – vārda sastāvdaļas, galvenās gramatiskās kategorijas.</p> <p>Prot izmantot ortogrāfijas principus (fonētisko, morfoloģisko, atkāpes no tiem) un pareizrakstības vārdnīcu savas valodas pilnveidē.</p> <p>Lieto pareizi runā un rakstos vārdu gramatiskās formas, iesaista tās tekstā.</p>	<p>Apzinās citvalodu īpašvārdu atveides galvenos principus latviešu valodā.</p>

4. Informācijas ieguve un apstrāde. Informācijas pieraksta tehnikas.

Intervija, aptauja – informācijas ieguves līdzekļi (12% no kopējā mācību stundu skaita)

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Patstāvīgi prot iegūt valodniecisku vai kulturoloģisku informāciju no dažādiem informācijas avotiem, apkopo ((konspekts, tēzes, plāns, domu karte u. c.), izmanto un vērtē to.</p> <p>Apzinās intervijas un aptaujas iespējas informācijas iegūšanā, veido interviju/aptaujū, prot apstrādāt tajā iegūto informāciju.</p> <p>Izvēlas situācijai un nolūkam atbilstošāko klausīšanās un lasīšanas paņēmienus.</p>	<p>Izprot un ievēro intervijās intervējamā intereses, vajadzības un valodas kultūras normas.</p> <p>Izprot interneta vides daudzveidību, iespējas un draudus informācijas ieguvē.</p>

5. Teksts – runas vienība (25% no kopējā mācību stundu skaita)

5.1. Teksts – komunikatīva valodas vienība. Teksta autora komunikatīvais nolūks. Teksta izpratne

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Izprot teksta autora mērķus, analizē, kā tie sasniedzami ar valodas līdzekļiem, un vērtē teksta ietekmi uz adresātu.	

5.2. Teksta struktūra un pazīmes. Teksta plānošana un veidošana. Teksta novērtēšana, labošana un piemērotāko līdzekļu izvēle

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Zina teksta pazīmes un tekstveides principus, veido tekstu. Lasa un interpretē dažādas uzbūves un problemātikas tekstus atbilstoši izglītojamo vajadzībām. Izvēlas mērķim atbilstošu plānojuma veidu. Vērtē tekstu kā runas vienību, skaidro tā struktūru. Pilnveido tekstus mērķa, adresāta un valodas normu aspektā.	

5.3. Argumentācija tekstā. Faktu atlase. Pārspriedums. Argumentētā eseja. Tēzes

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Raksta pārspriedumu (t. sk. argumentēto eseju) par tēmu, izsakot savus uzskatus, argumentējot, ievērojot teksta struktūru. Prot iesaistīt tekstā atlasīto informāciju kā citātu vai atsauci. Prot novērtēt tekstā galveno un raksta tēzes par to.	Apzinās, ka teksta uztveri un izpratni sekmē/kavē kulturoloģiska informācija.

6. Vispārīgās valodniecības jautājumi (8% no kopējā mācību stundu skaita)**61. Valodas mainība un attīstība. Latviešu valodas attīstības posmi. Ievērojamākie pētņieki****Sasniedzamais rezultāts**

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Saista latviešu valodas attīstības faktus ar tautas vēsturi.</p> <p>Izprot latviešu valodas pārmaiņas dažāda laika posmu tekstos.</p> <p>Zina latviešu literārās valodas vēstures galvenos faktus.</p> <p>Zina izcilākos latviešu valodas pētņiekus, apzinās to devumu latviešu valodas attīstībā.</p>	<p>Izprot latviešu valodas pārmaiņas un to cēloņus mūsdienu sabiedrībā.</p>

62. Literārā valoda un dialekti. Izlokšnes jēdziens. Vidus, augšzemnieku un lībiskais dialekts, to galvenās atšķirības. Latgaliešu rakstu valoda**Sasniedzamais rezultāts**

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Atšķir literāro valodu no dialekta.</p> <p>Apzinās izlokšņu daudzveidību Latvijā.</p> <p>Zina latviešu valodas dialektus, saskata atšķirības starp tiem.</p> <p>Izprot latgaliešu valodas kā vēsturiski veidojušās latviešu valodas paveida problēmas tās saglabāšanā, aizsardzībā, attīstībā.</p>	<p><i>Apzinās izlokšņu nozīmi valodas bagātināšanā, ar cieņu izturas pret dažādās izloksnēs runājošajiem.</i></p>

11. klase

1. Valoda un sabiedrība (22% no kopējā mācību stundu skaita)

1.1. Diskusija. Tās plānošana, organizēšana, izvērtēšana. Diskusijas kultūra

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Plāno, organizē diskusiju un mācās to vadīt. Ievēro diskusijas kultūru.</p> <p>Izmanto diskusijai atbilstošus verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus.</p> <p><i>Prot lojāli izturēties pret dažādiem viedokļiem un domām, korekti izsaka viedokli un kritiku.</i></p>	<p><i>Apzinās diskusijas nozīmi daudzveidīgu viedokļu veicināšanā.</i></p> <p><i>Vērtē diskusiju valodu presē un televīzijā.</i></p>

1.2. Publiskā runa. Publiskās runas veidi. Runas plānošana. Izteiksmīgas runas elementi. Publiska uzstāšanās

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Vērtē adresātu, ievēro viņa intereses, piemēro publiskās runas veidu (svētku runa, informatīva runa, pārliecināšanas runa) atbilstoši adresātam un runas mērķim.</p> <p>Plāno runu, veido savas runas tēzes un konspektu.</p> <p>Izprot runas mērķtiecīguma nozīmi.</p> <p>Izprot retorikas nozīmi. Vērtē kāda oratora runu mērķa, izmantoto valodas līdzekļu un paņēmienu aspektā.</p> <p>Sagatavo un uzstājas ar publisko runu, skaidri formulējot savus mērķus un argumentus, akcentējot galveno un lietojot uzskates līdzekļus.</p>	<p>Izprot runas uzvedības nacionālo specifiku.</p> <p><i>Ievēro etiķeti publiskās saziņas situācijās daudz kultūru sabiedrībā.</i></p> <p><i>Apzinās publisko runas iemaņu nepieciešamību mūsdienu sabiedrībā.</i></p>

1.3. Verbālo un neverbālo līdzekļu izvēle diskusijā un publiskajā runā

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Saprot dikcijas, tempa un tembrālā skanējuma nozīmi.</p> <p>Izmanto situācijai atbilstošus verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus.</p> <p><i>Vērtē savas valodas prasmes.</i></p>	<p>Salīdzina un vērtē lietotos saziņas līdzekļus diskusijā un publiskajā runā nacionālā un multikulturālā sabiedrībā.</p>

2. Valodas funkcionālie stili (23% no kopējā mācību stundu skaita)

2.1. Zinātniskais stils. Referāts. Pētnieciskais darbs

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Spēj atšķirt valodas stilus, izprot to kopīgās un atšķirīgās iezīmes, lietojuma nepieciešamību.</p> <p>Atbilstoši valodas stilam izvēlas leksiku un veido teikumu konstrukcijas.</p> <p>Iegūst referātam informāciju, grupē un analizē to.</p> <p>Raksta referātu. Formulē tematu, plāno tā saturu, izvēlas nepieciešamo informāciju, prot secināt.</p> <p>Lasa referātu, prot ieinteresēt klausītāju par konkrēto tematu.</p> <p>Vērtē savu un citu izglītojamo referātus.</p> <p>Mērķtiecīgi izvēlas pētnieciskā darba tematu, plāno saturu un laiku, izstrādā darbu par valodniecisku vai kulturoloģisku tematu un prezentē to.</p>	<p><i>Apzinās atbildību par informācijas sniegšanu, izvērtē informācijas ticamību.</i></p>

2.2. Publicistiskais stils

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Pārzina publicistiskā stila leksiskos, morfoloģiskos un sintaktiskos izteiksmes līdzekļus un tā sabiedriskās funkcijas.</p> <p>Raksta publicistiskā stila tekstus klases/skolas avīzei par dažādām tematiem.</p> <p>Izprot polemikas būtību, prot tajā iesaistīties.</p> <p>Analizē periodisko rakstu valodu un izsaka par to viedokli.</p> <p>Veido interviju, prot iegūto materiālu izmantot savos darbos.</p> <p>Raksta recenziju kinofilmai, teātra izrādei, izstādei, grāmatai.</p> <p>Vērtē recenziju.</p>	<p><i>Ievēro toleranci, ētikas normas, rakstot publicistiskā stila rakstus un recenziju.</i></p> <p><i>Apzinās publicistikas ietekmi uz sabiedrību.</i></p> <p><i>Apzinās informācijas ieguves nozīmību, iespēju ar šo informāciju manipulēt.</i></p> <p><i>Uzņemas atbildību par intervijā iegūtās informācijas izmantošanu.</i></p>

3. Leksikoloģija. Leksikas sistēma lietojuma un cilmes aspektā (23% no kopējā mācību stundu skaita)

3.1. Vārdu krājuma etimoloģiskā diferenciacija – mantotā un aizgūtā leksika

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Atšķir tekstā lietotos svešvārdus no latviskas izcelsmes vārdiem, vērtē to iederību tekstā.</p> <p>Prot izmantot vārdnīcas, lai atrastu nepieciešamo informāciju un skaidrotu nezināmo vārdu nozīmi.</p> <p>Apzinās dažādu leksikas slāņu izmantojumu atšķirīgos valodas stilos.</p>	<p>Izprot un mācās saskatīt dažādu valodu un laiku vēsturisko ietekmi uz latviešu valodu.</p>

3.2. Vārdu krājuma vēsturiskā, teritoriālā un profesionālā diferenciacija – jaunvārdi, vecvārdi, dialektismi, termini

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Izprot vārdu novecošanas gadījumus un jaunvārdu rašanās būtību.</p> <p>Izmanto terminus, lietojot zinātnisko stilu.</p> <p>Apzinās valodnieku ieguldīto darbu valodas attīstībā un dažādu vārdnīcu izveidē.</p> <p>Zina latviešu valodas dialektu galvenās atšķirības.</p>	<p>Izprot latviešu valodas pārmaiņas un apzinās latviešu valodas iespējas un nozīmi nacionālā un multikulturālā vidē.</p> <p><i>Apzinās, ka bagāta un daudzveidīga leksika ir viens no individuālā valodas stila pilnveidošanas nosacījumiem.</i></p> <p><i>Bagātina savu vārdu krājumu.</i></p>

3.3. Vārdu krājuma leksikostilistiskā diferenciacija – neitrālā un ekspresīvā leksika, frazeoloģismi

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Analizē tekstā lietoto emocionāli ekspresīvo leksiku.</p> <p>Apzināti lieto savā valodā frazeoloģismus.</p> <p>Vērtē tekstā leksikoģisku un leksikostilistisku informāciju.</p>	<p><i>Izkopj un vērtē savas runas individualitāti.</i></p>

3.4. Vārdu krājuma sociālā un etimoloģiskā diferenciacija

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Saskata valodā žargonismus, barbarismus, kalkus, vulgārismus, vērtē to iedarību tekstā.</p>	<p>Vērtē sabiedrībā nevēlamo tendenču ietekmi uz valodu.</p>

**4. Stilistika. Leksiskie, fonētiskie, morfoloģiskie, sintaktiskie valodas līdzekļi stilistikā.
Leksikostilistiskās un gramatiski stilistiskās kļūdas (22% no kopējā mācību stundu skaita)**

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Izprot un analizē leksikas slāņus un vārdu iederību tekstā.</p> <p>Raksturo dažādu stilistisko līdzekļu (leksikostilistisko, morfostilistisko, tekstastilistisko u. c.) lietojumu tekstā.</p> <p>Lieto runā un rakstos daudzveidīgas sintaktiskās konstrukcijas, pareizas gramatiskās formas.</p> <p>Rediģē tekstā leksikostilistiskās un gramatiski stilistiskās kļūdas.</p>	<p>Apzinās dzimtās valodas un citu valodu mijiedarbību.</p>

5. Latviešu valoda mūsdienu sabiedrībā (10% no kopējā mācību stundu skaita)

5.1. Latviešu valodas nozīme multikulturālā sabiedrībā un iekšskultūras, starpkultūru dialogā. Valodu spektrs Latvijā

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Zina latviešu valodas attīstības vēstures galvenos faktus.</p> <p>Apzinās multikulturālas sabiedrības priekšrocības un trūkumus, to ietekmi uz valsts valodu.</p> <p>Apzinās un salīdzina sev zināmu valodu atšķirīgās un kopīgās pazīmes.</p>	<p>Apzinās atšķirības vārdiskās saskarsmes kultūrā starp dažādām tautām, sociāliem slāņiem, paaudzēm, grupām.</p> <p><i>Ar cieņu izturas pret dažādu tautību un sociālo grupu cilvēku valodu.</i></p>

5.2. Valodas politika Latvijā. Valsts valoda un dzimtā valoda. Personīgā un valsts atbildība valodas saglabāšanā

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Izprot latviešu valodas nozīmi nācijas saglabāšanā un attīstībā. <i>Apzinās Latvijas sabiedrības daudzvalodīgumu.</i>	Izprot valodas politiku un tās nozīmi latviešu valodas saglabāšanā un attīstībā dažādos vēsturiskos laika posmos.

12. klase

1. Valoda saziņā (20% no kopējā mācību stundu skaita)

1.1. Saziņas psiholoģiskie, sociālie un valodiskie aspekti

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Apzinās valodas iedarbību uz cilvēka psihi, faktorus, kas sekmē vai kavē saziņu.</p> <p>Veido veiksmīgu saziņu.</p> <p>Izmanto zināšanas par saziņas dažādajiem aspektiem, veidojot un iesaistoties saziņas situācijās.</p>	<p>Apzinās, ka saziņu sabiedrībā nosaka psiholoģisko, sociālo un valodisko aspektu kopums.</p>

1.2. Veiksmīga saziņa. Tās veicinātāji un kavētāji – personības, lingvistiskās, loģiskās barjeras. Saskarsmes stili

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Apzinās saskarsmes galvenās barjeras: temperamenta, raksturu atšķirības, vides, apstākļu (garastāvoklis, pašsajūta), lingvistisko un loģisko, cenšas ievērot tās saziņā.</p> <p>Analizē saskarsmes stila valodu saziņas situācijās.</p> <p>Izvēlas situācijai un saziņas partnerim atbilstošu saskarsmes stilu, <i>ievēro etiķeti.</i></p> <p><i>Ar cieņu izturas pret saziņas partneri.</i></p>	<p>Apzinās tradīcijas, atšķirības saziņas situācijās dažādās kultūrās, <i>ar cieņu izturas pret tām.</i></p>

1.3. Valoda – ietekmēšanas līdzeklis. Plašsaziņas līdzekļu un publisko runu valoda

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Vērtē valodas ietekmi uz cilvēku kā indivīdu un sabiedrības sastāvdaļu.</p> <p>Mācās prezentēt sevi ar valodas palīdzību par kādu sev nozīmīgu, paša izvēlētu tematu (jebkurā mācību priekšmetā).</p> <p>Vērtē plašsaziņas līdzekļu, publisko runu un citu tekstu valodu, tās kvalitāti, salīdzina valodas verbālo un neverbālo līdzekļu un argumentu iedarbību uz auditoriju.</p>	<p>Vērtē publiskās uzstāšanās nacionālo specifiku.</p> <p>Vērtē publisko uzstāšanos kā sabiedrības ietekmēšanas un manipulācijas formu.</p> <p>Izprot valodas un domāšanas saistību.</p> <p><i>Apzinās, ka valoda ir sabiedrības ietekmēšanas līdzeklis.</i></p> <p><i>Vērtē atšķirības valodas līdzekļu izvēlē, tekstu uzbūvē dažādām sociālajām grupām domātajos plašsaziņas līdzekļos.</i></p>

2. Valodas funkcionālie stili (14% no kopējā mācību stundu skaita)

2.1. Lietišķais stils. CV un motivācijas vēstule. Darba intervija

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Zina lietišķā stila leksiskos, morfoloģiskos un sintaktiskos izteiksmes līdzekļus, pārzina tā sabiedriskās funkcijas.</p> <p>Prot veidot dažādus lietišķos rakstus.</p> <p>Raksta CV, motivācijas vēstuli, apzinās to nozīmi karjeras izveidē.</p> <p>Izprot darba intervijā lietotās valodas nozīmi.</p> <p>Analizē lietišķā stila morfoloģiskās, leksiskās un sintaktiskās īpatnības.</p>	<p>Saskata un cenšas ievērot atšķirības lietišķajos rakstos un lietišķajā saskarsmē dažādās, sev zināmās valstīs, kultūrās.</p> <p>Apzinās lietišķo rakstu kultūras nozīmi lietišķajā saziņā.</p>

2.2. Daiļliteratūras stils – mākslas valoda

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Apzinās daiļliteratūras stila specifiskās iezīmes. Saskata daiļdarbos citu valodas stilu iezīmes, vērtē tās.	Apzinās daiļdarbu kā tautas domāšanas, psiholoģijas, emocionālās, metaforiskās pasaules atspoguļojumu.

2.3. Valodas funkcionālo stilu morfoloģisko, leksisko un sintaktisko īpatnību analīze

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Izprot valodas funkcionālo stilu lietojuma specifiku. Analizē konkrēta teksta stila morfoloģiskās, leksiskās, sintaktiskās īpatnības. Apzinās sintakses, leksikas, frazeoloģijas, morfoloģijas, vārddarināšanas, fonētikas līdzekļu stilistikajās iespējas. Prot veidot dažāda stila tekstus.	

3. Sintakses jēdziens. Teikuma un teksta sintakse (55% no kopējā mācību stundu skaita)

3.1. Teikums – teksta vienība. Dažādu sintaktisko konstrukciju lietojums un sintaktiskās attiecības starp tām, to nozīme tekstā

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Saskata tekstā dažādas sintaktiskās konstrukcijas, izprot sintaktiskās attiecības starp tām. Lieto runā un rakstos daudzveidīgas, saziņas situācijai atbilstošas sintaktiskās konstrukcijas, gramatiskās formas, vārdu savienojumus un izprot to nozīmi tekstveidē.	Prot salīdzināt teikuma veidojuma un lietojuma īpatnības dažādās, sev zināmās valodās rakstītajos tekstos.

3.2. Interpunkcija – principi, pieturzīmes teikuma beigās, vienkāršā teikumā, starp salikta teikuma daļām, pieturzīmju veidi un variatīvitate

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Zina interpunkcijas principus, pareizi tos izmanto. Zina dažādu pieturzīmju izmantošanas veidus, prot izvēlēties iederīgāko pieturzīmi.	Saskata atšķirības interpunkcijas likumos dažādās, sev zināmās valodās, <i>respektē tās.</i>

3.3. Valodas līdzekļu mērķtiecīga izvēle un izmantošana tekstā

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Izvēlas autora mērķim atbilstošākos valodas līdzekļus. Labo un vērtē tekstā valodas līdzekļus. Izprot latviešu valodas uzbūvi un valodas vienību (skaņa, vārds, izteikums, teksts) sistēmisko vienotību.	Mērķtiecīgi, atbilstoši videi un komunikatīvajam nolūkam izvēlas valodas līdzekļus tekstā.

4. Valoda un identitāte (11% no kopējā mācību stundu skaita)

4.1. Valoda – personības identitātes apliecinātāja, etniskās, nacionālās identitātes izpausme. Valoda un sociālā identitāte

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
Izprot valodu kā vienu no identitāti veidojošiem elementiem. Izprot valodas nozīmi nacionālās un sociālās identitātes veidošanā un atpazīšanā.	Apzinās Latvijas sabiedrības multikulturālo vidi un valodas situāciju tajā. <i>Ar cieņu izturas pret dzimto valodu un citās valodās runājošajiem.</i> <i>Vērtē valodas ietekmi uz sabiedrības uzskatiem un domāšanas stereotipiem.</i> <i>Vērtē valodu kā personības identitātes rādītāju.</i>

4.2. Valoda – cilvēces kultūras mantojums

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Zina latviešu valodas vietu indoeiropiešu un baltu valodu vēsturē.</p> <p>Zina latviešu valodas pētniecības centrus Latvijā un pasaulē.</p>	<p>Saskata tautas pasaules skatījuma un kultūras savdabības izpausmes latviešu valodā.</p> <p>Saskata latviešu un citu tautu valodu un kultūru kopsakarības.</p> <p>Apzinās valodas, īpaši dzimtās valodas, vietu un nozīmi kultūrā, tautas vērtību sistēmā.</p> <p>Spēj uztvert un izmantot kulturoloģisku informāciju tekstā.</p>

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Īstenojot programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu noteiktie izglītojamo iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto diagnosticējošo, formatīvo un summatīvo vērtēšanu;
- izvēlas piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā (ievadvērtēšana, kārtējā vērtēšana un nobeiguma vērtēšana);
- izmanto daudzveidīgas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam izglītojamā sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas veidu.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagogs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada, izglītības pakāpes beigās.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apguvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutvārdu, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva snieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Novērošana, saruna, aptauja, tests u. tml.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Novērošana, saruna, aptauja, darbs ar tekstu, vizualizēšana, eseja, diskusija, mājas darbs u. tml.	Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, pētniecisks darbs, individuāls vai grupas projekts u. tml.
Vērtētājs	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagogs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums aprakstošs.	Vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagogs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums

Mācību līdzekļi

1. Mācību literatūra

- 1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra mācību priekšmetā “Latviešu valoda” (publicēta internetā ISEC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”);
- 1.2. papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem domātā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā: uzdevumu krājumi, izdales materiāli u. tml.;
- 1.3. uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas u. tml. izdevumi;
- 1.4. periodiskie izdevumi;
- 1.5. interneta resursi.

2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas

- 2.1. uzskates līdzekļi: tabulas, plakāti, mākslas darbu reprodukcijas, attēli, videomateriāli ar mākslas filmām un teātra izrādēm, citu informāciju, kurā ietverta latviešu valodas mācībām noderīga informācija, mūzikas ieraksti, audiovizuālie mācību līdzekļi u. tml.;
- 2.2. tehniskie līdzekļi un iekārtas: magnētiskā tāfele, interaktīvā tāfele, dators ar interneta pieslēgumu, projektor, atskaņotājs, magnetofons, televizors, kodoskops u. tml.

Mācību metodes

Nosauktajām mācību metodēm ir ieteikuma raksturs. Metožu izvēli nosaka mācību satura apguves mērķi un uzdevumi. Svarīga ir izvēlēto metožu daudzveidība, kas padara mācību procesu interesantāku gan pedagogiem, gan izglītojamajiem, kuru mācīšanās stili ir atšķirīgi. Programmā galvenā uzmanība veltīta tām metodēm, kuras ir aktuālas vidusskolā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Apskats	Pedagogs rosina izzināt situāciju par kādu jautājumu. Izglītojamie vāc informāciju, veicot aptauju, anketēšanu, uzzinot datus, rezultātus apkopo rakstiskā apskatā.	Saziņas veidi. Etiķete saziņā. Apskatu var veidot par dažādām tēmām, piemēram, “Atšķirības vārdiskajā saskarsmē dažādās kultūrās”, “Plašsaziņas līdzekļu un publisko runu kvalitāte”, “Valoda kādā periodikas izdevumā/TV pārraidē/interneta portālā”.
Darbs ar tekstu	Pedagogs piedāvā tekstus lasīšanai (atbilstoši izglītojamo lasīšanas tehnikas apguves līmenim) vai ierakstītus tekstus audio un video kasetēs mācību uzdevumu veikšanai mācību stundā/mājās vai pašizglītībai. Izglītojamais iepazīstas ar tekstu un iegūst informāciju: veido jautājumus vai analizē, atbild uz jautājumiem – atbilstoši mācību uzdevumam.	Leksikas sistēma. Leksikas īpatnības kādā daiļdarbā (brīvi izvēlēts vai konkrēti norādīts darbs). Teksta sintakse. Sintaktiskās īpatnības kādā mācību priekšmeta “Literatūra” aplūkojamā darbā.
Debates	Pedagogs (vai izglītojamais) piedāvā apspriešanai kādu apgalvojumu. Diviem izglītojamajiem vai izglītojamo grupām ir uzdevums argumentēti aizstāvēt divus pretējus viedokļus. Debates var organizēt kā sacensības, kas notiek pēc zināmiem noteikumiem.	Ieteicams organizēt par izglītojamo saistošām tēmām (piemēram, “Informācija internetā – patiesa un droša”, “Sarunvalodā jāievēro runas kultūra un etiķete”, “Periodikā lietotā valoda jāpiemēro lasītāju kultūras un sapratnes līmenim”), iepriekš tām gatavojoties.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Diskusija	Pedagogs (vai izglītojamie) piedāvā apspriešanai kādu tematu. Izglītojamie (grupa vai visa klase) iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvot savu viedokli.	Ieteicams organizēt par dažādām tēmām (piemēram, “Kas būtu jāievēro, uzstājoties publiski?”, “Kā veiksmīgi piedāvāt sevi darba tirgū?”, “Valodas līdzekļu iedarbīgums latviešu jaunākajā literatūrā”, “Neverbālo līdzekļu nozīme saziņā”). Veiksmīga saziņa. Valoda kā ietekmēšanas līdzeklis. Lietišķais stils. Valodas līdzekļu iedarbīgums tekstā.
Eseja	Pedagogs aicina izglītojamos pēc noteiktas struktūras veidot rakstu darbu (domrakstu) par noteiktu tematu. Izglītojamie individuāli raksta, ievērojot noteikto darba struktūru un tematisko izklāsta veidu, izsakot savas domas, attieksmi.	Argumentācija tekstā. Faktu atlase. Argumentētā eseja. Izglītojamajiem piedāvājot vai izvēloties tēmas, iespējams realizēt programmas caurviju tēmas, īstenojot starppriekšmetu saikni. Ieteicamās tēmas: “Mans ceļš uz sapņu profesiju”; “Latviešu valoda pēc ... gadiem”; “Slengs latviešu valodā/literatūrā”; “Kulturāla cilvēka pazīmes”; “Valodu zināšanas mūsdienu pasaulē”.
Intervija	Pedagogs uzdod izglītojamajiem iztaujāt par noteiktu tematu vienu vai vairākus cilvēkus. Izglītojamie pēc sarunas apkopo rezultātus un secina.	Intervija, aptauja – informācijas ieguves līdzekļi. Ieteicams izmantot šo metodi, iepriekš vienojoties par kritērijiem. Tēmu izvēle ļauj īstenojot starppriekšmetu saikni vai padziļināt kādu valodas jautājumu. Ieteicamās tēmas: “Pārmaiņas sarunvalodā no vecvecāku laikiem līdz mūsdienām (3 paaudzes)”; “Kā veiksmīgi saprasties ar cilvēkiem?”.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Izpēte (izzināšana)	Pedagogs uzdod izpētīt kādu jautājumu vai problēmu. Izglītojamie izdomā jautājumus, uz kuriem jāmeklē atbildes, vāc informāciju, izvirza pieņēmumus, pārbauda tos, nosaka iespējamās risinājumus.	Publicistiskais stils. Polemika. Ieteicams izsekot kādai polemikai laikrakstos, pētīt kādu jautājumu, kas saistīts ar plašsaziņas līdzekļiem, piemēram, interneta sarunu portālu valoda, emociju izteikšana internetvidē.
Jautājumi	Pedagogs (vai izglītojamie) mutvārdos vai rakstiski uzdod jautājumus par noteiktu tematu.	Latviešu valodas attīstības posmi, ievērojamākie valodas pētnieki. Izmantojami katras tēmas ietvaros, tos veido gan pedagogs, gan pēc nosacījumiem izglītojamie.
Kooperatīvās mācīšanās metodes	Pedagogs piedāvā izglītojamo grupām uzdevumu vai projekta darbu, kura veikšanai nepieciešama izglītojamo produktīva sadarbība, jo rezultāti ir atkarīgi no katra grupas dalībnieka paveiktā. Grupas dalībnieki ir ar dažādām zināšanām un spējām, mācās cits no cita, apmainās ar idejām un atbilstošu informāciju. Notiek aktīva mijiedarbība arī starp grupām. Pedagogi organizē norisi un konsultē izglītojamos.	Teksta sintakse. Piemēram, sintaktiskās konstrukcijas, izglītojamie meklē teorētisko informāciju, sagatavo piemērus. Veiksmīgi izmantojamas kritiskās domāšanas metodes, piemēram, veselā salikšana no daļām, tēmas atkārtošana un padziļināšanai.
Lomu spēle/ situāciju izspēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem mācību situācijas aprakstu (to iespējams atveidot lomās). Izglītojamie iejūtas atveidojamajās lomās atbilstoši uzdevumam, risina situācijas. Pārējie izglītojamie var vērot, pierakstīt, vērtēt, secināt, lai pēc situācijas izspēlēšanas piedalītos diskusijā.	Diskusija. Diskusijas kultūra. Lietišķais stils. Darba intervija. Izglītojamajiem tiek piedāvātas situācijas/lomas situācijās, kuras tie, izmantojot pieredzi un zināšanas, izspēlē, pēc tam tās pārrunā, piemēram, etiķete dažādās saziņas situācijās; darba intervija.
Pētījums (izglītojamo zinātniski pētnieciskais darbs)	Pedagogs vai pats izglītojamais formulē problēmu vai jautājumu, kas jāizpēta, lietojot zinātniskās izziņas metodes. Izglītojamais patstāvīgi vāc un apkopo informāciju, pieraksta rezultātus, izklāsta pētījuma rezultātus (parasti rakstveidā).	Zinātniskais stils. Referāts. Ieteicams izstrādāt pētniecisku/projekta darbu kādā mācību priekšmetā, saistot to ar latviešu valodā iegūtām zināšanām par pētnieciskā darba izstrādi.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Problēmu risināšana	Pedagogs vai izglītojamais formulē problēmu vai jautājumu, uz kuru jārod atbilde. Izglītojamie precizē problēmjautājumu, izdomā risinājuma plānu, īsteno to, izvērtē rezultātu.	Diskusija. Tās plānošana, organizēšana, izvērtēšana. Diskusijas kultūra. Verbālo un neverbālo līdzekļu izvēle diskusijā un publiskajā runā. Diskusiju var veidot gan par aktuāliem jautājumiem, gan literārām tēmām, tādējādi veidojot mācību priekšmetu integrāciju.
Prātavētra	Pedagogs (vai izglītojamie) izvirza jautājumu vai problēmu vai iepazīstina ar tematu. Izglītojamie izsaka iespējamās atbildes, idejas, būtiskus vārdus u.tml., uzmanīgi klausoties, papildinot, bet nekommentējot un nevērtējot citu idejas.	Saziņas psiholoģiskie, sociālie un valodiskie aspekti. Veiksmīga saziņa. Tās veicinātāji un kavētāji. Valoda – ietekmēšanas līdzeklis. Plašsaziņas līdzekļu valoda. Tā kā plašsaziņas līdzekļos nemitīgi izskan dažādi viedokļi par sabiedrībā aktuālām tēmām, tad izglītojamais izsaka idejas par to, kādam jābūt žurnālistam, kā arī par “dzeltenās preses” nozīmi sabiedriskās domas veidošanā.
Projektu metode	Pedagogs palīdz izglītojamajiem formulēt projekta mērķi, izveidot darba grupas, sniedz atbalstu projekta izveidē. Izglītojamie grupā formulē idejas un jautājumus, iegūst informāciju, pēta un risina problēmas, apkopo darba rezultātus un iepazīstina ar tiem pārējos izglītojamos.	Valodas politika Latvijā. Valsts valoda un dzimtā valoda. Izglītojamajiem noderīgi būtu izstrādāt projektu par Latvijā dzīvojošo nacionalitāšu iespējām attīstīt savu kultūru.
Saruna (mācību dialogs)	Pedagogs vai izglītojamais uzdod jautājumus un vada sarunu, ievērojot saņemtās atbildes. Pārējie izglītojamie iesaistās sarunā atbilstoši noteikumiem.	Personīgā un valsts atbildība valodas saglabāšanā. Iespēja izglītojamajam vadīt sarunu par sabiedrībā aktuālām tēmām rosina pārvērtēt savas personīgās domas.
Situāciju izspēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem reālas situācijas aprakstu. Izglītojamie risina šo situāciju, uzņemoties dažādus situācijai atbilstošus pienākumus un izspēlējot tos. (Simulāciju raksturo lielāka nenoteiktība, elastīgums un sarežģītība, salīdzinot ar lomu spēli.)	Valodas politika Latvijā. Valsts valoda un dzimtā valoda. Ieteicams vispirms veidot eseju vai pārspriedumu par tematu “Mana latvietība” vai “Es – Latvijas iedzīvotājs”, lai pēc tam būtu materiāls, no kura veidot situācijas un tās izspēlēt.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Situācijas analīze	Pedagogs vai izglītojamais rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem reālas situācijas aprakstu un lūdz atbildēt uz jautājumu vai jautājumiem par šo situāciju. Izglītojamie pārrunā (dažkārt arī novēro), analizē, pieraksta, secina, veido kopsavilkumus vai ieteikumus.	Latviešu valodas nozīme multikulturālā sabiedrībā un starpkultūru dialogā. Izmantojot publikācijas vai televīzijas sižetus, iespējams izvērtēt konkrētu situāciju.
Spēles	Pedagogs ir sagatavojis atbilstošajai tēmai vai konkrētajai stundai tematiski atbilstošu galda spēli vai kustību spēli un iepazīstina ar tās noteikumiem izglītojamos. Izglītojamie iesaistās spēlē. Spēles sagatavošanu pēc pedagoga norādījumiem var veikt arī izglītojamie.	Lietišķais stils. CV un motivācijas vēstule. Pedagogs, izmantojot laikrakstos esošos sludinājumus, piedāvā situācijas ar darba devēju un kandidātiem uz konkrēto darba vietu. Izglītojamie veido CV un motivācijas vēstuli, lai iegūtu šo darbu.
Stāstījums (izklāsts, lekcija)	Pedagogs vai izglītojamais izklāsta kāda temata saturu, tas var būt kādu ideju, viedokļu, faktu, teoriju vai notikumu izklāsts. Izglītojamie klausās, veido pierakstus atbilstoši uzdevumam, uzdod jautājumus.	Publiskā runa. Publiskās runas veidi. Runas plānošana. Publiska uzstāšanās. Izglītojamie sagatavo runu par kādu aktuālu tēmu sabiedrībā vai skolā un uzstājas klasē. Pārējiem ir iespēja veidot pierakstus, kā arī pēc tam analizēt klasesbiedra runu.
Uzdevumu risināšana	Pedagogs vai izglītojamais izstrādā vai izvēlas vārdiem vai simboliem veidotus situāciju aprakstus. Izglītojamie, veicot noteiktas darbības, meklē to risinājumu.	Informācijas avoti, to izvērtējums. Informācijas ieguve un apstrāde. Intervija, aptauja. Informācijas pieraksta tehnikas. Izglītojamie veido interviju un tad iegūto informāciju apstrādā. Ieteicamie temati: “Kāpēc mācās mūsdienu izglītojamais?”; “Mūsdienu izglītojamā intereses un vaļasprieki”; “Tevi ietekmē brīvība vai visatļautība?”.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Vingrināšanās	Pedagogs uzdod, un izglītojamie vairākkārtīgi atkārto vienveidīgas darbības.	<p>Vārds. Vārda fonētiskais, morfoloģiskais un leksiskais aspekts. Ortoēpija un ortogrāfija. Teksts kā valodas vienība. Teksta struktūra. Teksta plānošana un veidošana.</p> <p>Vārdšķiru un sintaktisko konstrukciju leksikostilistisks lietojums.</p> <p>Pedagogs sagatavo vingrinājumus, kas nostiprina iegūtās zināšanas.</p>
Vizualizēšana	Pedagogs vai izglītojamie izmanto vai izveido patstāvīgi dažādus simboliskus uzskates līdzekļus – domu kartes, shēmas, diagrammas, tabulas, plānus, kartes, zīmējumus u. c. (Simboliskie uzskates līdzekļi ir īstenības objektu attēli ar vārdu, simbolu un krāsu palīdzību.)	<p>Valoda un personības identitāte.</p> <p>Valoda un etniskā un nacionālā identitāte. Valoda kā cilvēces kultūras mantojums.</p> <p>Pedagogs izmanto dažādu tautību cilvēku fotogrāfijas, ģeogrāfisko vietu fotogrāfijas, tekstus utt., kas raksturo etnisko un nacionālo identitāti.</p>